

לפרשת בא

חינוך הבנים והעברת הזיכרון ההיסטורי כעם מדור לדור

יוסי שטח

פרשת בא מספרת על שלוש המכות האחרונות ומביאה את סיפור יציאת מצרים. ספר החינוך מונה בפרשה עשרים מצוות, כולן בין אדם למקום וקשורות בפסח, קרבן פסח, בכורות ועוד. יציאת מצרים מזכרת בתורה פעמים רבות. מדוע, מה מקומה ובמה היא כרוכה? מעניין להתעכב על הפסוקים הבאים:

- ולמען תספר באזני בנך ובן בנך וידעתם כי אני ה'
- בנערינו ובזקנינו נלך בבנינו ובבנותינו
- והיה כי יאמר אליכם בניכם מה העבודה הזאת לכם
- והגדת לבנך ביום ההוא לאמור בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים
- זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים מבית עבדים כי בחזק יד הוציא ה' אתכם ..

מספר יסודות בפסוקים הנ"ל ובין היתר, הציווי של סיפור יציאת מצרים, שהינו אירוע מכוון בתולדות עם ישראל, בהיווצרותו וביציאתו מעבדות לחירות. זוהי ההגדה של פסח. כל אחד חייב לראות עצמו כאילו יצא ממצרים.

המהר"ל מפראג רואה ביציאת מצרים- "יסוד היסודות ושורש הכול, ומצוות הרבה באו בשביל היציאה.. כמו מצוות סוכה "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם ממצרים". נוסף על זה שאנו צריכים לזכור יציאת מצרים כל יום. (רש"י: זכור את היום הזה-שמזכירין יציאת מצרים בכל יום). יציאת מצרים היא: "השלמת סדר העולם" שישאל יצאה אחרונה מבין שבעים האומות- בדומה לשבת ש"היא השלמת הבריאה". ר' חיים מבריסק צ"ל אמר שיש מצוות זכירה של יציאת מצרים ויש מצוות סיפור יציאת מצרים, ויש להבחין ביניהם. זכירה היא לעצמך, סיפור הוא לבנים. את יציאת מצרים אנו זוכרים ומזכירים כל יום בתפילה, בקריאת שמע, בשבת וברגלים ובאופן מפורט בליל הסדר. כך הציווי לזכור את יציאת מצרים " כל ימי חיך" (דברים טז/ג). הזיכרון, הוא טיפוח תודעה לאומית מוסרית. הזיכרון הופך עבר להווה – ה' כורת ברית עם כל הדורות:" את אשר ישנו פה עמנו היום לפני ה' אלוהינו ואת אשר איננו פה עמנו היום" (דברים כט/ד).

הסיפור הוא לבנים ולנכדים מדור לדור. הנסים שהקב"ה עשה לבני ישראל במצרים, שהוציאים משעבוד לגאולה. יש ציווי ללכת בדרכיו. הקב"ה שחרר את עם ישראל מעבדות ואנו מצוים לשחרר את העבד יום בשבת ולאחר שבע שנים. יש ציווי להנחיל את התורה. הנכנסים לארץ הם יוצאי מצרים וגם צאצאיהם.

מצוות הנחת תפילין המוזכרת בפרשה לאות על ירך ולטוטפות בין עיניך, מתייחסת לאמונה בקב"ה, "ל" ושיננתם לבניך ודברתם בם" ליצירת המשכיות וקיום נצחי. הדגש הוא על חינוך הבנים בדרכי התורה והאמונה. בנים זה גם בנות, נכדים זה גם נכדות. מעניינת גם הלשון של בני ישראל כעם ישראל. המצווה הראשונה של יציאת מצרים קשורה לחינוך הבנים – יסוד ושורש חשוב ביהדות.

ולסיום, על מצוות הנחת תפילין, מובא בספרו של מנחם בקר "פרפראות לתורה", סיפור חסידי, המעניין בגלל מוסר ההשכל שבו: חסיד מפשיסחה היה מהדר כל ימיו במצווה זו ודאג שיהיו לו תפילין מהודרין שהיה ממרקן כל יום. בערוב ימיו נמצא באחת הבדיקות שחסרה אות בקריאת שמע. בני ביתו שידעו את אהבתו ודאגתו הרבה לתפילין חששו שמא יקח את זה קשה ותיפגע בריאותו. והנה מצאו אותו דווקא שמח, וכששאלו לפרש הדבר נענו שהוא

אינו שמח כמובן על העבר, אלא על העתיד שהנה נותרו לו עוד ימים שהוא יכול לקיים המצווה, בתפילין כשר וכדין. הנה, עד כמה חשובה הגישה לראות את חצי הכוס המלאה ולחפש את הדבר החיובי בכל אירוע.

ובהקשר אחר, היינו עדים השבוע, לדאבון לבנו, לרצח הנתעב של ארבעה יהודים הי"ד, במרכול כשר בפריז. כל נשמה עולם מלא. קשה להתנחם. אבל אולי יש נחמת מה בכך שהובאו לקבורה בירושלים, ובכך שקיימת מדינת ישראל, שמהווה ויכולה להיות מקלט בטוח וללא תנאי ליהודי העולם, שיכולה להגן על אזרחיה **ושאפשר לחיות בה כבני חורין ולקיים בה מצוות התורה.**

יהי רצון שיתקיים בעולמנו הפסוק בתהילים "יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם."